SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:415

av Oliver Rosengren (M)

Utvidgad utbildningsplikt för arbetslösa med försörjningsstöd

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheterna att införa en utvidgad utbildningsplikt för arbetslösa med försörjningsstöd som en del av aktivitetskravet och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Yrkesutbildning är en effektiv väg till arbete[1]. Personer som saknar fullföljd gymnasieutbildning har betydligt svårare att få och behålla ett arbete och är överrepresenterade bland långtidsarbetslösa. Samtidigt har många arbetsgivare svårt att rekrytera personer med rätt yrkeskompetens. Yrkesutbildning kan därför vara en viktig väg från långvarig arbetslöshet och bidragsberoende till egen försörjning. Det är tydligt att svensk arbetsmarknad lider av matchningsproblem och att insatserna för att förbättra matchningen är underutnyttjade. Bara några tusen går en arbetsmarknadsutbildning[2], trots att brist på rätt kompetens är ett av de vanligaste skälen till att företag har svårt att anställa.

[1] IFAU 2017:17
[2] Sundén (2022)

Kommunerna saknar idag möjlighet att anvisa personer som saknar utbildning till reguljär utbildning, även om det betraktas som nödvändigt eller betydelsefullt för att personen ska lämna försörjningsstödsberoende. Den statliga utbildningsplikten omfattar bara personer i etableringen och gäller bara upp till och med grundskola. Sedan den 1 juli 2026 gäller ett nationellt aktivitetskrav för personer med långvarigt försörjningsstöd. För personer som saknar gymnasieutbildning kan utbildning i många fall vara den mest arbetsmarknadsrelevanta aktiviteten, men anvisning till reguljär utbildning nämns ändå inte i uttryckligen.

Riksrevisionens granskning av kortutbildade arbetssökandes övergång till reguljär utbildning visar samtidigt att dagens system inte fungerar tillräckligt väl. Endast omkring 30 procent av dem som anvisats att söka reguljär utbildning övergår till utbildning inom tre terminer och omkring 25 procent tar minst ett godkänt betyg[3]. Riksrevisionen pekar bland annat på brister i uppföljning och kontroll, komplicerade regler för försörjning under studier och bristande samverkan mellan Arbetsförmedlingen och kommunerna. Det talar för att utbildning behöver integreras tydligare i de krav och insatser som möter personer med svag utbildningsbakgrund.

En utvidgad utbildningsplikt borde omfatta alla arbetslösa och ta sikte på gymnasieexamen. Det behöver dessutom ses över hur ett krav att delta i exempelvis yrkesvux ska harmoniseras med ersättningssystemen, då personer som tar emot studiemedel i regel inte får försörjningsstöd. De som läser yrkesutbildning genom Arbetsförmedlingen har bidrag, och behöver inte ta lån. Det skapar olika förutsättningar, som sett till statistik över könsfördelning mellan arbetsmarknadsutbildning och yrkesvux dessutom tenderar att försätta kvinnor i en situation med lån från att ha läst vårdutbildning inom yrkesvux, men män utan efter en arbetsmarknadsutbildning mot exempelvis industrin.

Referenser

Riksrevisionen (2024*). Kortutbildade arbetssökandes övergång till reguljär utbildning – uppdrag, verksamhet och styrning* (RiR 2024:3). Riksrevisionen, Stockholm.

Sundén, Annika (2022). *Yrkesutbildning löser matchningsproblemen*. Landsorganisationen i Sverige (LO), Stockholm.

[3] Riksrevisionen 2024:3

Vikström, Johan; van den Berg, Gerard (2017). *Långsiktiga effekter av arbetsmarknadsutbildning* (IFAU 2017:17). Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering, Uppsala.

Oliver Rosengren (M)